

BÀI 24: Cuộc kháng chiến từ năm 1858 đến năm 1873

A. MỤC TIÊU

1. Kiến thức: Nguyên nhân sâu xa của các cuộc chiến tranh xâm lược thực dân thế kỷ XIX, nguyên nhân và tiến trình xâm lược Việt nam của thực dân Pháp

2. Tư tưởng:

Thấy được bản chất tham lam, tàn bạo, hiếu chiến của chủ nghĩa thực dân
Tinh thần chiến đấu bất khuất, kiên cường chống ngoại xâm của nhân dân ta và thái độ yếu đuối, bạc nhược của nhà Nguyễn

3. Kỹ năng: Phương pháp quan sát tranh ảnh, sử dụng bản đồ, các tư liệu lịch sử

B. KIẾN THỨC CƠ BẢN

I. Thực dân Pháp xâm lược Việt Nam

1. Chiến sự ở Đà Nẵng những năm 1858-1859

- Nguyên nhân thực dân Pháp xâm lược nước ta:

+ Chủ nghĩa tư bản Pháp cần nguyên liệu và thị trường.

+ Việt Nam cũng như Đông Nam Á nói chung, có vị trí địa lý quan trọng, giàu tài nguyên, chế độ phong kiến đang suy yếu.

+ Lây có: bảo vệ đạo Gia Tô Giáo.

- Diễn biến:

+ Ngày 31-8-1858 Pháp kéo đến Đà Nẵng, với kế hoạch đánh nhanh thắng nhanh, buộc Huế phải đầu hàng.

+ 1-9-1858: Nguyễn Tri Phương chỉ huy quân dân anh dũng chiến đấu chống giặc.

+ Pháp chiếm bán đảo Sơn Trà, nhân dân bỏ đi hết “Vườn không nhà trống”.

- Vì sao Pháp chọn Đà Nẵng là mục tiêu xâm lược nước ta?

Chiếm được Đà Nẵng (Đà Nẵng cách Huế 100 km về phía Bắc), sau đó sẽ vượt đèo Hải Vân đánh Huế với kế hoạch đánh nhanh thắng nhanh, buộc Huế phải đầu hàng.

2. Chiến sự ở Gia Định 1859

- Nguyên nhân khiến thực dân Pháp chuyển vào Gia Định:

+ Kế hoạch đánh nhanh thắng nhanh của Pháp ở Đà Nẵng bị thất bại.

+ Chiếm vừa lúa Nam Bộ, cắt nguồn lương thực của triều đình Huế.

+ Chuẩn bị chiếm Cam-pu-chia, dò đường sang Trung Quốc.

- Diễn biến tại chiến trường Gia Định.

+ 2-1859 Pháp kéo vào Gia Định; 17-2-1859 Pháp tấn công thành Gia Định, quân triều đình chống cự yếu ớt rồi tan rã.

+ Trong đó nhân dân địa phương tự động chống giặc.

+ Do phải tham gia chiến trường Trung Quốc và Châu Âu, quân Pháp để lại 1.000 quân ở Gia Định, quân triều đình vẫn “thủ hiểm” ở Đại Đồn Chí Hòa

+ Đêm 23 rạng 24 –2-1861 Pháp tấn công Đại Đồn Chí Hòa, Đại đồn Chí Hòa thất thủ sau đó Pháp chiếm Định Tường - Biên Hòa - Vĩnh Long.

- Hiệp ước Nhâm Tuất 5-6-1862.

Nội dung Hiệp Ước:

Huế thừa nhận quyền cai quản của Pháp ở Gia Định – Định Tường – Biên Hòa.

Pháp trả lại Vĩnh Long khi nào thực dân buộc nhân dân ngừng kháng chiến

Mở 3 cửa biển Đà Nẵng, Ba Lạt, Quảng Yên cho Pháp vào tự do buôn bán.

Bồi thường cho Pháp 288 vạn lạng bạc.

Cho phép người Pháp và Tây Ban Nha tự do truyền đạo Gia Tô và bãi bỏ lệnh cấm đạo.

⇒ Nguyên nhân triều đình Huế ký với Pháp Hiệp ước Nhâm Tuất: nhân nhượng với Pháp để bảo vệ quyền lợi của giai cấp và dòng họ, rảnh tay ở phía nam để đối phó với phong trào nông dân khởi nghĩa ở phía Bắc

II. Cuộc kháng chiến chống Pháp từ năm 1858-1873

1. Kháng chiến ở Đà Nẵng và 3 tỉnh miền Đông Nam Kỳ

- Đà Nẵng: nghĩa quân phối hợp với triều đình để chống giặc.

- Khi Pháp đánh Gia Định, nghĩa quân Nguyễn Trung Trực đốt cháy tàu Hy Vọng trên sông Vàm Cỏ Đông (10-12-1861)

- Nghĩa quân Trương Định chống Pháp tại Tân Hòa - Gò Công chuyển về Tân Phước.

- Trương Quyền ở Đồng Tháp Mười – Tây Ninh phối hợp với Pu-côm-bô (Cao Mên) chống Pháp.

2. Kháng chiến lan rộng ra 3 tỉnh miền Tây Nam kỳ

- Lợi dụng sự bạc nhược của triều đình Huế, Pháp chiếm 3 tỉnh miền Tây là Vĩnh Long, An Giang, Hà Tiên không tốn 1 viên đạn (6-1867).

- Nhân dân Nam Kỳ quyết tâm chống Pháp:

+ Phan Tôn – Phan Liêm ở Bến Tre, Vĩnh Long, Sa Đéc.

+ Trương Quyền ở Đồng Tháp Mười – Tây Ninh phối hợp với Pu-côm-bô (Cao Mên) chống Pháp.

+ Nguyễn Hữu Huân ở Tân An, Mỹ Tho.

+ Nguyễn Trung Trực ở Hòn Chông (Rạch Giá)

+ Dùng thơ văn đề chiến đấu: như Nguyễn Đình Chiểu, Hồ Huân Nghiệp, Phan Văn Trị.

⇒ Nhận xét:

+ Triều Huế sợ giặc, bạc nhược, ký Hiệp ước cầu hòa, triệt thoái lực lượng kháng chiến.

+ Nhân dân cương quyết chống giặc. Sau 1862, phong trào nhân dân chống Pháp có tính độc lập với Triều đình như Trương Quyền, Phan Tôn, Phan Liêm, Nguyễn Hữu Huân, Nguyễn Trung Trực.

C. CÂU HỎI ÔN TẬP CÙNG CỐI.

Câu 1: Nguyên nhân Pháp xâm lược Việt Nam?

Câu 2: Tại sao Pháp chọn Đà Nẵng là địa điểm tấn công đầu tiên? Chúng đã thất bại như thế nào trong việc thực hiện kế hoạch “đánh nhanh thắng nhanh”?

Câu 3: Tại sao thực dân Pháp lại chuyển hướng tấn công Gia Định? Tình hình chiến sự tại Gia Định.